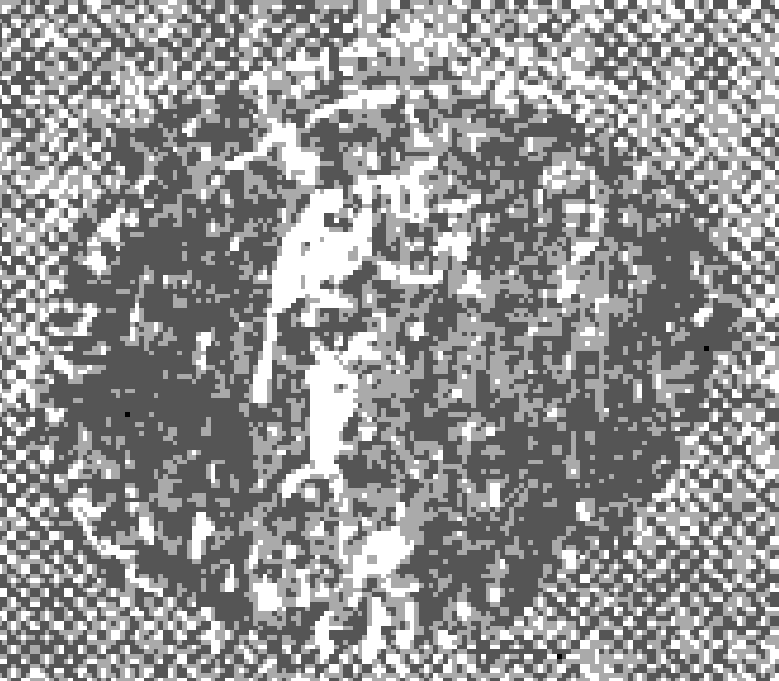

τεῦχος 89, Μάρτιος - Ἀπρίλιος 1982

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

ΥΓΕΙΑΣ
ΘΕΡΑΠΕΙΑΝ
Ε.Σ.Δ.Ε.Ν.

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

ΕΚΔΟΤΗΣ

Ἑθνικός Σύνδεσμος
Διπλωματούχων Ἑλληνίδων
Νοσοκόμων

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ε. Δημητρίου - Β. Λανάρα -
Μ. Μαλγαρινοῦ-Χ. Ρούσσου

*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Μαρία Μαλγαρινοῦ
Ἀνωτέρα Σχολή Ἀδελφῶν
Νοσοκόμων

Σεβαστουπόλεως 16. Ἀθῆναι

*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

Ἀθαν. Ἀθανασόπουλος
Ρήγα Παλαμήδου 5
Τηλέφ. 3219306 Ἀθῆναι

*

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ἑμβάσματα - Ἐπιταγές

Περιοδικό
«Νοσηλευτική»

Γραφεῖα: Πύργος Ἀθηνῶν
Γ' κτίριον II: 1α Ἀθῆναι 610
Τηλέφ. 7702861

*

Τιμή Τεύχους Δρχ. 50
Γιὰ σπουδάστριες Δρχ. 25
Ἑτήσια συνδρομή Δρχ. 300
Ἑτήσια συνδρομή ἐξ. \$10

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ἡ διεργασία τῆς διδασκαλίας
εἰς τὰ πλαίσια τῆς Ἑλληνοκῆς
Παιδείας.
Δρος Ἀφροδίτης Παγιά . . . 384
2. Διδακτικά — Ἐποπτικά μέσα.
Ἀναστασίας Μίχου 393

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ - ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Υπό Δίδος Α. ΜΙΧΟΥ
Διδασκούσης Ἀδελφῆς
Α.Σ.Α.Ν.Ε. — Π.Ι.Κ.Π.Α.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ
2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ
3. ΣΚΟΠΟΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
4. ΑΡΧΕΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ Η ΕΠΙΤΥΧΗΣ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
5. ΕΙΔΗ ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
6. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι γνωστό ότι, ἡ Ἑνεργητικὴ μέθοδος διδασκαλίας εἶναι ἡ πλέον ἀποτελεσματικὴ καὶ κυρίως στὶς θετικὰς Ἐπιστῆμες.

Γιὰ τὴν μάθησιν μὲ τὴν Ἑνεργητικὴν μέθοδον, συνεργάζονται αἱ αἰσθήσεις καὶ τὸ πνεῦμα.

Στὴ σημερινὴ συζήτηση θὰ ἀσχοληθοῦμε κατ' ἀποκλειστικότητα μὲ τὴν συσχέτισιν τῶν αἰσθήσεων στὴν διαδικασίαν τῆς μαθήσεως καὶ κυρίως μὲ τὰ μέσα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται στὴν Γενικὴ καὶ Εἰδικὴ Ἑκπαίδευσιν, ὡς ἀπαραίτητα βοηθήματα τοῦ διδάσκοντος. Τὰ μέσα αὐτὰ γνωστὰ ὡς ἐποπτικά ἢ Ὀπτικοακουστικά θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν στὶς ἐφαρμογὰς τοῦς στὴν Νοσηλευτικὴν Ἑκπαίδευσιν.

Σὰν Ὀπτικοακουστικά μέσα μποροῦν νὰ ὀρισθοῦν τὰ μέσα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διεγείρουν μίαν ἢ περισσότερας ἀπὸ τίς αἰσθήσεις.

Ἐὰν διεγερθοῦν οἱ αἰσθήσεις, ἐξασφαλίζεται ἡ προσοχή καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, διευκολύνεται καὶ θελτιώνεται ἡ κατανόησις καὶ ἡ ἀπομνημόνευσις καὶ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀποσπρόσφις τῶν ἀφηρημένων ἐννοιῶν στὸ πνεῦμα τῶν σπουδαστριῶν.

Οἱ αἰσθήσεις τῆς ὁράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς ἀποτελοῦν τὸν δέκτην εἰκότων, παραστάσεων καὶ γεγονότων τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, τὰ ὁποῖα ἐν συνεχείᾳ διαμορφώ-

νουν, μεταπλάθουν και μεταμορφώνουν, με έπακόλουθον τήν σύνθεση τών γνώσεων και τών διωημάτων του ανθρώπου.

Οί άλλες αίσθήσεις —άφή, όσφρηση, γεύση— δέν συνδέονται με τήν καλλιέργεια του πνεύματος και έξυπηρετούν τήν οργανική ζωή.

Η έπιστημονική μελέτη τών ανθρωπίνων αντιδράσεων στους έξωτερικούς έρεθισμούς, έπιδεδείωσε τήν παρατήρηση του Όρατίου ότι:

«Αυτό, τò όποϊον άκοϋμε, γράφεται στην ψυχή μας με άέρινα γράμματα που μπορεί νά σκορπίσει και πάλιν ένας άέρας. Όμως εκείνο που βλέπουμε γράφεται στην ψυχή μας με τήν ίδια ύλη από τήν όποιαν αποτελείται αυτό που έχομε αντι-κρύσει. Στην ψυχή μας έντυπώνεται ζωηρότερον εκείνο, που διέρχεται από τὰ «πιστά μάτια μας», τὰ όποια και όταν άκόμη δέν κυττάζουν, βλέπουν».

Η όραση και ή άκοή έπιδη διαθέτουν τήν ικανότητα τοποθετήσεως τών έξωτε-ρικών έρεθισμών μέσα στο χωρο και τον χρόνο, αποτελοϋν παράγοντες και συντελε-στές πνευματικής προαγωγής.

Έχει αποδειχθή ότι τò 75ο) ο τών γνώσεών μας αποκτάται με τήν συμμετοχή της όράσεως και τò 25ο) ο με τήν συμμετοχή της άκοής.

Τὰ έποπτικά μέσα μποροϋν νά καταταγοϋν σε δύο κατηγορίες:

1) Σ' εκείνα τὰ όποια προϋποθέτουν τήν συμμετοχή της αίσθήσεως της όρά-σεως και σε μερικές περιπτώσεις τις αίσθήσεις άκοής, άφής, γεύσεως, όπως είναι: Έπαγγελματικές Έπισκέψεις, αντικείμενα τριών διαστάσεων, γραφικές παραστά-σεις, Εκπαιδευτικά Έκθέματα, Επίπεδες και προβαλλόμενες σταθερές εικόνες και προγραμματισμένη διδασκαλία.

2) Σ' εκείνα τὰ έποπτικά μέσα, τὰ όποια προϋποθέτουν τήν συμμετοχή τών αίσθήσεων άκοής και όράσεως, τὰ όποια κυρίως είναι: τò ραδιόφωνο, τò μαγνητό-φωνο, κιν) κές ταινίες και τηλεόραση.

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Μία σύντομη ανασκόπηση στην ιστορική ανάπτυξη της Τεχνολογίας, θα μάς δοηθήσει νά αντιληφθοϋμε τή σχέση που έχει ή ανάπτυξη αυτής με τήν εκπαί-δευση.

Έπί εκατοντάδες χιλιάδες χρόνια ή ανθρώπινη φωνή έχρησίμευε σαν τò μο-ναδικò όργανο εκπαίδεύσεως.

Κάπου πριν 4.000 χρόνια έχρησιμοποιήθη ή γραφή για νά καταγράψει τον ανθρώπινο λόγο για τις έπόμενες γενεές.

Πριν 500 χρόνια, ή ανακάλυψη της Τυπογραφίας έκαμε δυνατή τήν ταχεία εξάπλωση τών ιδεών.

Τελικώς, πρό 100 χρόνων άρχισε μιá σειρά ανακαλύψεων, όπως, ή φωτογρα-φία, οί διαφάνειες, οί ταινίες μικροϋ μήκους, οί κιν) κές ταινίες, ή τηλεόραση, μέσα τὰ όποια έθεσαν στη διάθεση του ανθρώπου μιá συγκεκριμένη παρουσίαση του με-γαλύτερου μέρους του όρατοϋ κόσμου.

Παρ' όλη τήν ταχεία ανάπτυξη της Τεχνολογίας στην Βιομηχανία κατά τον 19ον αϊώνα και στους άλλους τομείς της καθημερινής ζωής, στά εκπαιδευτικά προ-βλήματα, μόνον τὰ τελευταία χρόνια έχουν βρεθεί λύσεις με τὰ τεχνικά μέσα.

Ποιοι ήσαν όμως οί λόγοι που ανάγκασαν στη χρησιμοποίηση τών όπτικο-ακουστικών μέσων, τὰ όποια φυσικά θεωροϋνται και μέσα μαζικής εκπαίδεύσεως;

Η έκρηκτική αύξηση τών γνώσεων, ή αύξηση του πληθυσμοϋ, ή έλλειψη έπαρ-κοϋς χώρου και εύκολιων στά Σχολεία, καθώς και ή έλλειψη ειδικά εκπαιδευμένων δασκάλων, αποτελοϋν μερικούς από τους παράγοντες που έφεραν επανάσταση στην εκπαίδευση γενικά και στην Νοσηλευτική εκπαίδευση ειδικώτερα,

3. ΣΚΟΠΟΣ ΤΩΝ ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Τὰ ἐποπτικά μέσα διδασκαλίας χρησιμοποιοῦνται κυρίως στὶς θετικὲς ἐπιστῆμες καὶ στὶς ἐφαρμογές τους. Ἡ Νοσηλευτικὴ, συγκαταλεγομένη μεταξὺ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν χρησιμοποιεῖ τὰ διδακτικὰ αὐτὰ μέσα:

1) Γιὰ νὰ εὐαίσθητοποιήσει θετικώτερα τὶς σπουδαστρίες στὸ διδασκόμενο θέμα.

2) Γιὰ νὰ ἐξασφαλίσαι ἀποτελεσματικώτερη μάθηση. Ἡ χρήση ἐποπτικῶν μέσων βοηθᾷ τὶς σπουδαστρίες νὰ σχηματίζουν ξεκάθαρες καὶ σαφεῖς εἰκόνες, ἀπαραίτητες γιὰ τὴν διευκρίνιση καὶ διατήρηση βασικῶν ἰδεῶν. Οἱ ἰδέες αὐτὲς εἶναι τὸ θεμέλιο ἐπάνω στὸ ὁποῖο θὰ προστεθοῦν νέες γνώσεις καὶ ἐμπειρίες, π.χ. περιγραφή νυστεριοῦ χειρουργείου — συσχέτιση μὲ τὴν εἰκόνα κοινοῦ μαχαιριοῦ — εἰκόνα ἀσαφούς. — Ἐπίδειξη πραγματικοῦ νυστεριοῦ ἢ εἰκόνας αὐτοῦ, δίδει τὴν σαφεῖς ἰδέα τοῦ τί εἶναι νυστέρι.

3) Γιὰ νὰ ἐνισχύσει τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ εἶναι ἀπαραίτητο, ὥστε νὰ παραμείνει ἀδιάσπαστη ἡ προσοχὴ τῶν σπουδαστριῶν καὶ ἔτσι νὰ πολλαπλασιαζόνται τὰ κίνητρα τῆς μαθήσεως, π.χ. διδασκαλία λειτουργιῶν καρδίας — περισσότερο ἐνδιαφέρουσα μὲ τὴν χρησιμοποίησιν προπλάσματος ἢ ἀκόμη μὲ τὴν χρησιμοποίησιν κινηματογραφικῆς ταινίας μὲ θέμα τὴν λειτουργία τῆς καρδίας.

Ἡ χρήση ἄλλωστε τῶν ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας, εἶναι γνωστὸν ὅτι ἔχει ἐφαρμογές ἐπὶ ἀτόμων μὲ περιορισμένες ἐμπειρίες, χαμηλὸ ἐπίπεδο γνώσεων καὶ μὲ δομὴ πνευματικὴ προσαντολισμένη περισσότερο στὸ συγκεκριμένο ἀπ' ὅτι στὸ ἀφηρημένο. Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου οἱ ἀλλεπάλληλες ἐποπτικὲς εἰκόνες, δίνουν στὸ ἄτομο τὴν δυνατότητα νὰ ἀντιλαμβάνεται θεωρητικὰ περισσότερα πράγματα, παρ' ὅλον ὅτι πάντοτε θὰ ἔχει ἀνάγκη, σὲ κάθε νέα γνώση τοῦ νὰ ἐνισχύεται ἀπὸ ἓνα ἐποπτικὸ μέσο ποὺ ἀντικαθιστᾷ τὴ ζωντανὴ ἐποπτικὴ ἐμπειρία.

4) Γιὰ νὰ ἀποδείξει τὸ πρόδηλον, τὸ μὴ ἐπιδεχόμενον ἀμφισβήτηση κατὰ τρόπο σαφεῖ καὶ κατανοητὸ ἀλλὰ καὶ ζωντανό, π.χ. ἄγνωστη λέξη συσχετιζόμενη μὲ ἀνάλογη εἰκόνα ποὺ τὴν ἐπεξηγεῖ, συντελεῖ στὴν ἀντίληψη τῆς ἐννοίας τῆς λέξεως κατὰ τρόπο σαφεῖ καὶ ἀναμφισβήτητο, ποὺ ἀποτυπώνεται ρεαλιστικὰ στὸ πνεῦμα τῶν σπουδαστριῶν.

Ἀναφέρουμε τὸν Κοιφούκιο, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι:

«Μία εἰκόνα ἰσοδυναμεῖ μὲ 10.000 λέξεις».

Εἶναι μία ἀλήθεια ποὺ ἐπιβεβαιώνεται σήμερα μὲ τὴν χρήση τῶν ἐποπτικῶν μέσων.

5) Γιὰ νὰ συγκεκριμενοποιήσει ἀφηρημένες ἐννοιες ἀντικειμένων, καταστάσεων, γεγονότων κ.λπ. π.χ. «νοσηλευτικὴ» γιὰ τὴν πρωτοετῆ σπουδαστρία, παρ' ὅλον ὅτι ἔχει μία ἰδέα τοῦ τί μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ Νοσοκόμος, ἀποτελεῖ μὴ ἀφηρημένη ἐννοια.

Ζωντανὴ ἐποπτεία τῆς νοσηλευτικῆς ἐργασίας ἢ τεχνητὴ εἰκόνα (κιν. ταινία κ.τ.λ.), συγκεκριμενοποιεῖ τὴν ἀφηρημένη ἐννοια.

6) Γιὰ νὰ ἐπιταχύνει τὴν μάθηση καὶ νὰ ἐξασφαλίσαι προσαρμογὴ στὸ φυσικὸ χῶρο ἀσκήσεως τοῦ ἔργου τῶν σπουδαστριῶν δηλ. διευκολύνει τὴν ἐφαρμογὴ τῶν θεωρητικῶν γνώσεων στὸν πραγματικὸ - φυσικὸ χῶρο ἐργασίας.

Ἐποπτικὰ π.χ. μέσα διδασκαλίας νοσηλευτικῆς στὴ Σχολή, ἐξοικειώνουν τὴ σπουδαστρία στὴν ἐργασία τοῦ Νοσοκομείου. Ἐπίσης θεωρητικὲς γνώσεις καὶ νοσηλευτικὲς ἀρχές ἔχουν ἐφαρμογὴ στὴ νοσηλευτικὴ φροντίδα τῶν ἀσθενῶν καὶ κάθε προηγούμενος ἀσθενὴς ἀποτελεῖ ἓνα ἐποπτικὸ μέσον δηλ. μὴ ζωντανὴ ἐμπειρία, στὴ νοσηλεία τοῦ ἐπομένου ἀσθενοῦς.

4. ΑΡΧΕΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ Η ΕΠΙΤΥΧΗΣ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ἡ ἐπιτυχία ἢ ἡ ἀποτυχία στήν χρήση τῶν ἐποπτικῶν μέσων κατὰ τήν πορεία τῆς διδασκαλίας - μαθήσεως, ἐξαρτᾶται ἐν μέρει ἀπὸ τὸν προγραμματισμὸ καὶ τήν χρήση αὐτῶν ἀπὸ τῆ Σχολῆς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν Διδάσκουσα σὰν ἄτομο. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι:

1) Τὰ ἐποπτικὰ μέσα πρέπει νὰ εἶναι προσηρμισμένα στήν ὕλη τοῦ διδασκόμενου μαθήματος, στὸ ἐπίπεδο γενικῆς καὶ εἰδικῆς μορφώσεως τῶν σπουδαστριῶν, στὸν χρόνον καὶ στὸν τόπον ποὺ λαμβάνει χώρα ἡ διαδικασία τῆς μαθήσεως.

2) Τὰ ἐποπτικὰ μέσα πρέπει νὰ εἶναι ἐκσυγχρονισμένα καὶ παράλληλα μὲ τὰ χρησιμοποιούμενα στήν γενικὴ ἐκπαίδευση.

3) Πρὸ τῆς χρήσεως κάθε Τεχνικοῦ Ἐποπτικοῦ μέσου π.χ. κιν. ταινίας, ἐντύπου, ἀφίσσας κ.τ.λ. θὰ πρέπει νὰ γίνεται ἔλεγχος ἀπὸ τὴν Διδάσκουσα καὶ νὰ ὁπορρίπτονται ἐκεῖνα ποὺ δὲν ἐνδείκνυνται στήν περίπτωση.

4) Ἡ Διδάσκουσα εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίζει τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἐποπτικῶν μέσων δηλὸ πῶς εἶναι, πῶς λειτουργοῦν, πῶς χρησιμοποιοῦνται καὶ νὰ διδάσκει τὴν χρήση αὐτῶν καὶ στίς σπουδάστριες.

5) Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐποπτικοῦ μέσου στήν ἐξειδικευμένη περίπτωση μᾶς ὑπαγορεύει τὴν ἀνάγκη δημιουργίας ἐποπτικῶν μέσων ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Διδάσκουσα. Αὐτὸ προϋποθέτει, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐνδιαφέρον καὶ δεξιότητες ἐκ μέρους τῆς Διδασκούσης, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν διάθεση χρόνου, χώρου καὶ χρήματος, ἐκ μέρους τῆς Σχολῆς γι' αὐτὸν τὸν σκοπόν.

6) Ἐποπτικὰ μέσα κατασκευαζόμενα ἀπὸ τίς ἴδιες τίς σπουδάστριες διευκολύνουν ὄχι μόνον τὴν μάθησιν, ἀλλὰ ἐνισχύουν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν δημιουργικότητα τῶν σπουδαστριῶν.

7) Τὰ ἐποπτικὰ μέσα, τὰ ὁποῖα διατίθενται ἀπὸ μία Σχολὴ πρέπει νὰ διατηροῦνται σὲ καλὴ κατάστασιν καὶ νὰ εἶναι τοποθετημένα σὲ κεντρικὸν χώρον ἐντὸς τῆς Σχολῆς, ὥστε νὰ μπορεῖ, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ τὰ χρησιμοποιεῖ ἡ Διδάσκουσα, ὅταν τὰ χρειάζεται, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ μποροῦν οἱ σπουδάστριες νὰ τὰ περιεργάζονται καὶ ἐκτὸς ὥρων διδασκαλίας καὶ νὰ ἐξοικειώνονται μὲ αὐτά.

8) Εἶναι σκόπιμον ἡ Διδάσκουσα νὰ γνωρίζει τὴν βαθύτερη ψυχολογικὴ καὶ παιδαγωγικὴ ἐπίδρασιν τῶν ἐποπτικῶν μέσων, γι' αὐτὸ συνιστᾶται εἰδικὴ ἐπιμορφωτικὴ ἐκπαίδευση.

9) Τέλος θὰ πρέπει νὰ γίνεται συστηματικὴ ἀξιολόγησις τῶν χρησιμοποιουμένων μέσων, μὲ βάση τὸ παιδαγωγικὸ ἀποτέλεσμα αὐτῶν.

5. Εἶδη ΕΠΟΠΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Υπάρχουν πολλὰ εἶδη διδακτικῶν - Ἐποπτικῶν μέσων, τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ ταξινομηθοῦν σὲ μιὰ ποικιλίαν κατηγοριῶν ὡς ἑξῆς:

1. Ἐκπαιδευτικὲς ἐπισκέψεις.
2. Ἐποπτικὰ μέσα τριῶν διαστάσεων.
3. Ἐκπαιδευτικὰ ἐκθέματα, Μαυροπίνακας, Πίνακας ἀνακοινώσεων, Φανελλογράφος, Μαγνητικὸς Πίνακας.
4. Γραφικὰ Βοηθήματα.
5. Φυλλάδια καὶ Ἀφίσσες.
6. Προγραμματισμένη Ἐκπαίδευση μὲ τὴν χρήση διδακτικῆς μηχανῆς.

7. Εἰκόνες προσβαλλόμενες καὶ μὴ.
8. Ραδιόφωνον - Μαγνητόφωνον.
9. Κινηματογραφικὲς ταινίες.
10. Τηλεόραση.

1. Ἑκπαιδευτικὲς ἐπισκέψεις.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπίσκεψις ἀναφέρεται σὰν τὸ πρῶτον ἀπὸ τὰ ἐποπτικὰ μέσα, διότι φέρει τὴν σπουδάστρια σὲ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὴν πραγματικὴν ζωὴ ὅπου οἱ ἄνθρωποι, τὰ γεγονότα, τὰ ἀντικείμενα μποροῦν νὰ μελετηθοῦν ὅπως πραγματικὰ ὑπάρχουν καὶ ἐνεργοῦν στὸ φυσικὸ τους περιβάλλον.

Ἐπίσης θεωρεῖται τὸ ἀρχαιότερον ἐποπτικὸν μέσον καὶ εἶχε χρησιμοποιηθεῖ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Σωκράτη καὶ τοῦ Ἀριστοτέλη, οἱ ὁποῖοι ἐδίδασκον ἔξω στὸ φυσικὸ περιβάλλον.

Ἐνὰς ἀπὸ τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς τῆς Νοσηλευτικῆς Ἑκπαιδεύσεως εἶναι νὰ προετοιμάσει μία Κοινωνικὴ Ἀδελφὴ δηλ. μία Ἀδελφὴ ἣ ὁποία νὰ μπορεῖ νὰ ἀναγνωρίζει τίς Κοινωνικὰς ἀνάγκες καὶ τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα συνδέονται μὲ τὴν νοσηλευτικὴν. Γιὰ νὰ ἐπιτύχει αὐτὸν τὸν σκοπὸν, κάθε Σχολὴ Ἀδελφῶν θὰ πρέπει νὰ δημιουργεῖ εὐκαιρίες, ὥστε νὰ ἰδοῦν οἱ σπουδάστριες τὴν θέσιν ποὺ κατέχει ἡ Νοσηλευτικὴ σὲ σχέση μὲ ἄλλες ὑπηρεσίες ποὺ φροντίζουν παράλληλα γιὰ τὴν εὐημερίαν τῆς Κοινωνίας.

Αὐτὸ βοηθεῖ τίς σπουδάστριες νὰ ἀντιληφθοῦν καλύτερα τὴν κοινωνικὴν τους εὐθύνην.

Τὰ σημαντικώτερα πλεονεκτήματα τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐπισκέψεων εἶναι ὅτι: —Προσφέρουν στίς σπουδάστριες ἄμεσες πληροφορίες, οἱ ὁποῖες συμπληρῶνουν τὴν ἐντὸς τῆς αἰθούσης διδασκαλίαν.

—Συσχετίζουν καὶ ἀναμιγνύουν τὴν Σχολικὴν ζωὴν μὲ τὸν ἔξω κόσμον, μὲ τὴν ἄμεση ἐπαφὴ μὲ πρόσωπα καὶ καταστάσεις στὴν κοινωνίαν.

—Δημιουργοῦν καλύτερην ἀντίληψιν τῶν αἰτιολογικῶν παραγόντων τῆς νόσου, (κατοικία, ὕψιινός, συνθήκες, Οἰκονομικοὶ παράγοντες).

—Προσφέρουν πολλὰ θέματα πρὸς μελέτην.

—Κεντρίζουσιν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ δημιουργοῦν κίνητρα γιὰ μάθησιν.

Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπίσκεψις γιὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν σκοπὸν γιὰ τὸν ὁποῖον γίνεται πρέπει νὰ εἶναι καλὰ προγραμματισμένη καὶ ὁργανωμένη.

2. Ἐποπτικὰ μέσα τριῶν διαστάσεων.

Εἰς αὐτὴν τὴν κατηγορίαν ὑπάγονται:

1) Τὰ πραγματικὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα εὐκόλως μεταφέρονται στὴν αἴθουσαν διδασκαλίας γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν αἰσθητηριακὴν ἐμπειρίαν. Τέτοια ἀντικείμενα εἶναι: Σύριγγες, θερμόμετρα, χειρουργικὰ ἐργαλεῖα, ἐπιδερμικὸ ὕλικο, ἱματισμοὶ κ.ἄ. Πραγματικὰ ἀντικείμενα πρέπει πάντοτε νὰ χρησιμοποιοῦνται κατὰ τίς νοσηλευτικὰς ἐπιδείξεις.

2) Τμῆμα ἐνὸς πραγματικοῦ ἀντικειμένου, π.χ. ἓνα ὅσπουν, ἓνας φακὸς ἀπὸ τὸν ὀφθαλμὸν ἐνὸς ζώου, ἓνα δείγμα ἀκατέργαστου φαρμάκου.

3) Ὁμοίωμα ἀντικειμένου. Τὸ ὁμοίωμα μπορεῖ νὰ εἶναι σὲ φυσικὸ μέγεθος σὲ μικρὸ μέγεθος ἢ πανομοιότυπον ἐνὸς ἀντικειμένου. Τὰ ὁμοιώματα ἀποτελοῦν τὰ καλύτερα ἐποπτικὰ μέσα, μετὰ τίς ἐκπαιδευτικὰς ἐπισκέψεις, ἰδιαίτερώς ἐὰν εἶναι

να κατασκευασμένα από επί μέρους τμήματα, τα οποία μπορούν να αποσυνδεθούν και να συναρμολογηθούν και πάλιν προς μελέτην.

Με τὸ νὰ ἰδεῖ, νὰ ἀγγίσει ἡ σπουδαστρία ἓνα μικρὸ ὄστον, ἓνα ἀνθρώπινο σκελετὸ κ.τ.λ. γίνεται περισσότερον ἱκανὴ νὰ συμπεράνει καὶ νὰ κατανοήσῃ σχέσεις τὶς ὁποῖες δὲν μπορεῖ νὰ ἀντιληφθεῖ εὐκόλῃ παρὰ μόνον μετὰ τὴν μελέτη καὶ παρατήρησιν.

4) Ἐνὰς ἄλλο ὁμοίωμα ποὺ χρησιμοποιεῖται συχνὰ εἰς τὴν Νοσηλευτικὴν ἐκπαίδευσιν εἶναι ἡ γνωστὴ σὲ ὅλες «κούκλα τῆς Νοσηλευτικῆς», ἡ ὁποία ἀντικαθιστᾷ τὴν αἰθουσα τῆς νοσηλευτικῆς τὸν ἐν γλῶσσῳ ἀσθενῆ ἢ ὅταν εἶναι σὲ μικρὸ μέγεθος τὸ ἄρρωστο παιδί.

Τέτοια μοντέλα τὴν αἰθουσα τῆς νοσηλευτικῆς, μπορούν νὰ χρησιμοποιηθοῦν πρὸς ὄφελος τῶν σπουδαστριῶν γιὰ νοσηλευτικὰς ἐπιδείξεις καὶ ἐξάσκηση νοσηλευτικῶν ἐπιδεξιότητων.

Ἐν τούτοις εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπενθυμίζεσθαι στίς σπουδάστριες ὅτι ἡ ἐκτέλεσις μιᾶς νοσηλείας τὴν «κούκλα» δὲν εἶναι τὸ ἴδιον μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἴδιας νοσηλείας στὸν πραγματικὸ ἀσθενῆ.

Οἱ σκοποὶ οἱ ἐπιδιωκόμενοι διὰ τῶν διδακτικῶν αὐτῶν μέσων εἶναι:

- Νὰ προσφέρουν στίς σπουδάστριες τὶς σωστὰς βασικὰς γνώσεις, ὅταν μαθαίνει γιὰ πρώτη φορά ἓνα θέμα, π.χ. Διδάσκουσα περὶ τῆς δομῆς καὶ λειτουργίας τῆς καρδίας μετὰ τὴν χρῆσιν προπλάσματος.
- Νὰ διευκρινίζουσιν ἀσαφεῖς ἔννοιες, π.χ. Ἡ ἀπλή περιγραφή τῆς λειτουργίας τοῦ τεχνητοῦ Νεφροῦ εἶναι δύσκολη τὴν κατανόησιν, ἀλλὰ ὅταν οἱ σπουδάστριες ἴδουσιν ἐκ τοῦ φυσικοῦ Τεχνητὸν Νεφρὸν ἀποκτοῦν ἀμέσως μία σαφεῖς εἰκόνα αὐτοῦ.
- Νὰ ζωντανεύουσιν τὰ ἀντικείμενα στὸ πνεῦμα τῶν σπουδαστριῶν, π.χ. ἡ θεὰ ἐνὸς ἀντικειμένου ἢ προπλάσματος προσδίδει στὸ ἀντικείμενον ἰδιότητες ὅπως τὸ σχῆμα, τὸ μέγεθος, τὸ χρῶμα, ἡ κίνησις κ.τ.λ.
- Νὰ προσφέρουν συγκεκριμένους ἐμπειρίας. Οἱ λέξεις πρέπει νὰ ἀνταποκρίνονται σὲ συγκεκριμένους ἔννοιες, π.χ. ἡ διδάσκουσα μπορεῖ νὰ περιγράψῃ θαυμάσια τὴν προετοιμασίαν καὶ τὴν χορήγησιν ὑπερδερμικῶν ἐνέσεων, ἀλλὰ θὰ βοηθήσῃ τὶς σπουδάστριες νὰ κατανοήσουν καλύτερα ὅσα τοὺς περιέγραψε, ἐὰν ἐφοδιάσῃ τὴν κάθε μιὰ μετὰ μιὰ σύριγγα καὶ ἓνα πορτοκάλι γιὰ νὰ ἐξασκηθοῦν.

3. Ἐκπαιδευτικὰ ἐκθέματα, Μαυροπίνακας, Πίνακας ἀνακοινώσεων, Φανελλογράφος, Μαγνητικὸς Πίνακας.

—Τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἐκθέματα, ἀποσκοποῦν τὴν πληροφόρησιν τοῦ παρατηρητῆ ἐπὶ ἐνὸς θέματος, καὶ προσφέρουν μοναδικὸ εἶδος συνδυασμοῦ πολλῶν Ἐποπτικῶν μέσων σὲ μικρὸ χῶρον. Π.χ. Δυνατὸν νὰ εἶναι ἀντικείμενα τριῶν διαστάσεων, φωτογραφίαι, εἰκόνες, διαγράμματα, ἀποκόμματα περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων, κ.τ.λ. τοποθετημένα σὲ εἰδικούς πίνακες καὶ μερικὲς φορές σὲ εἰδικὴ αἰθουσα.

Ὑπάρχουν ἀπλὰ ἐκθέματα (εἰκονογράφηση διαφόρων τροφῶν), ὅπως ἐπίσης καὶ ἐπιστημονικὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα γενικῶς εἶναι πολὺπλοκα (ἐκθεμα ἀναφερόμενον στὸ κυκλοφορικὸ σύστημα).

Ἄν καὶ τὰ ἐκθέματα δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ εἶναι ἔργα τέχνης, ἐν τούτοις πρέπει νὰ εἶναι εὐχάριστα, ἐλκυστικά, ἐγχρωμα καὶ κατάλληλα γιὰ τὸ σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖον ἔχουσιν ἐκτεθεῖ.

—Ὁ Μαυροπίνακας, ἀποτελεῖ ἓνα μέσον γιὰ τὴν παρουσίασιν ποι-

κιλίας ὀπτικῶν εἰκόνων. Δὲν προσφέρει ἔτοιμα ὀπτικά μέσα, ἀλλὰ ἡ Διδάσκουσα δίδει τὴ δική της σημασία καθὼς τὸν χρησιμοποιεῖ.

Ὁ μαυροπίνακας εἶναι μίᾳ ἀπὸ τὶς πλέον πολύτιμες ἐπινοήσεις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ πλέον διαθέσιμον παγκοσμίως μέσον στὴν ἐκπαίδευση. Προσφέρει δέδαιον γρήγορο καὶ πολὺ προσιτὸ τρόπο ὁράσεως σημαντικῶν ἰδεῶν, εἰδικότερα ἐκείνων ποὺ δημιουργοῦνται κατὰ τὴν συζήτηση καὶ ἀπαιτοῦν νὰ εἶναι ὁρατὲς γιὰ καλύτερη κατανόηση. Ὁ μαυροπίνακας εἶναι εἰδικότερα πολύτιμος διότι μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ κατὰ τὴν ὁμαδικὴ ἐργασία.

Ὁ οἰκονομικὸς παράγων εἶναι ἐπίσης ἓνα ἄλλο πλεονέκτημα τοῦ μαυροπίνακα. Ὁ πίνακας χρησιμοποιεῖται πολλές φορές κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ μαθήματος. Βεβαίως αὐτὸ τὸ πλεονέκτημα μπορεῖ ταυτόχρονα νὰ εἶναι καὶ περιορισμὸς γιὰ τὴ Διδάσκουσα, ἡ ὁποία κάθε φορὰ πρέπει νὰ ἐπινόει καὶ νέο τρόπο ἀπεικονίσεως στοιχείων, ποὺ θὰ σόηστοῦν χωρὶς νὰ εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ πάλιν.

Ἡ χρῆσις τοῦ μαυροπίνακα πρέπει νὰ γίνεται μὲ σύνεση καὶ ἀποτελεσματικότητά γιὰ νὰ ἀποτελεῖ ἐπιτυχημένη διδακτικὴ ἐπινόηση.

Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι ἡ διαρκὴς προσήλωση τῶν σπουδαστριῶν στὸν πίνακα καὶ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ ὅ,τι γράφεται συντελοῦν στὴν διατήρησιν τῆς προσοχῆς στὸ θέμα.

Ἡ ἰδέα ὅτι δὲν ὑπάρχει κάτι ἄλλο γραμμένο ἀλλὰ πρέπει νὰ γίνει ἀντιγραφή ἀπὸ τὸν πίνακα, διατηρεῖ τὶς σπουδάστριες σὲ ἐγρήγορση.

Ἀκόμη καὶ ἡ κίνησις τῆς Διδασκούσης ποὺ γράφει, τὰ γράμματά της, τὰ σχέδιά της κ.τ.λ. δημιουργοῦν διδακτικὴ ἀτμόσφαιρα καὶ ἀδιάπτωτο ἐνδιαφέρον.

Γράφοντας στὸ μαυροπίνακα θὰ πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπόψιν μας ὅτι ὅσα γράφουμε ἀντιγράφονται ἀνεξέλεγκτα ἀπὸ τὶς σπουδάστριες καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἀποφεύγονται οἱ ἀνακρίθεις, οἱ ἀτέλειες καὶ ἡ προχειρότητα.

Καθαρὸ, συγκεκριμένο καὶ περιληπτικὸ γράψιμο τῶν κυριωτέρων ἰδεῶν ἀπεικονίζει καὶ τὴν καθαρὴν καὶ συγκεκριμένην δομὴν τῆς σκέψεως τῆς Διδασκούσης. Ἔτσι οἱ σπουδάστριες ἀσκοῦνται σ' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῇ δομῇ καὶ στὴ συγκράτησιν τῶν πλέον σημαντικῶν στοιχείων μιᾶς διδασκαλίας.

Εἴτε πρόκειται γιὰ ἀνάλυσιν θέματος, εἴτε γιὰ σύνθεσιν εἶναι σκόπιμο γιὰ νὰ ὑπάρχει ὁλοκληρωμένη ἢ εἰκόνα τῆς παραδόσεως, νὰ γράφεται στὸν πίνακα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ σκελετὸς τοῦ μαθήματος. Ἔτσι οἱ σπουδάστριες μποροῦν νὰ βλέπουν καὶ νὰ ἐντυπώνονται τὰ κύρια στοιχεῖα τῆς διδασκαλίας. Λέξεις κλειδιά, σχέδια μὲ χρῆσιν χρωμάτων ἐφιστοῦν τὴν προσοχὴν σὲ ὅ,τι θεωρεῖται ἀπαραίτητο νὰ συγκρατηθεῖ.

— Ὁ πίνακας ἀνακοινώσεων ἐνδιαφερόντων θεμάτων, εἶναι μίᾳ ὅχι ἀκριβὴ ἐπινόησις ποὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ διδακτικὸ σκοπὸ. Ἡ σωστὴ χρῆσις του εἶναι ἐπωφελὴς σὲ κάθε περίπτωσιν μαθήσεως, διότι μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ κίνητρα γιὰ μάθησιν καὶ νὰ συμπληρώσῃ καὶ ἐμπλουτίσῃ τὴ μάθησιν.

Τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ πίνακα μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ στὴ Νοσηλευτικὴ Ἐκπαίδευσιν ὡς ἓνα θεοήθημα στὴν αἰθουσα διδασκαλίας, στὸ διάδρομο, στὴν αἰθουσα ψυχαγωγίας καὶ στὴ Βιβλιοθήκη.

Ὁ πίνακας ποὺ χρησιμοποιεῖται ἀποκλειστικῶς γιὰ ἀνακοινώσεις πρέπει νὰ τοποθετεῖται χωριστὰ ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ ἐκπαιδευτικὸ σκοπὸ.

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ πίνακα πρέπει νὰ εἶναι καλὴ καὶ ἐλκυστικὴ καὶ τὸ περιεχόμενόν του νὰ ἀναγνώσκεται ταχτικά. Πρέπει νὰ προβλέπεται κάτι ποὺ θὰ τραβήξῃ τὴν προσοχήν, γιὰ νὰ σταματήσουν οἱ σπουδάστριες καὶ νὰ διαβάσουν κάτι καινούργιο π.χ. μιὰ εἰκόνα, ἓνα πολύχρωμο σκίτσο κ.τ.λ. ἢ πρέπει νὰ μεσολαδοῦν μίᾳ ἕως δύο ἡμέρες ὅπου ὁ πίνακας νὰ παραμένει κενὸς καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ τοποθετεῖται τὸ περιεχόμενον ἄλλου θέματος.

Υπεύθυνος για τον πίνακα ανακοινώσεων πρέπει να είναι μια Διδάσκουσα.

— Ο Φανέλλογραφος αποτελείται από ένα ξύλινο πίνακα, συνήθως μετρίου μεγέθους, ο οποίος καλύπτεται από ύφασμα ειδικό (φανέλλα, βελούδο ή τσόχα). Επί του πίνακα αυτού, χρώματος κατά προτίμηση πρασίνου, στερεώνονται «φιγούρες» από χαρτόνι που αποτελούν τα στοιχεία του υπό μελέτην θέματος. Η στερέωση επί του πίνακα επιτυγχάνεται εύκολα με ένα κομμάτι από ύαλόχαρτο το οποίο επικολλάται στην όπισθία όψη της φιγούρας.

Το πλεονέκτημα του πίνακα αυτού είναι ότι η Διδάσκουσα μπορεί να παρουσιάζει τμηματικά το έποπτικό υλικό σχηματίζοντας με αυτόν τον τρόπο την εικόνα που θέλει και μάλιστα, ζωντανή, κινούμενη εικόνα. Χρησιμοποιείται κατά την διδασκαλία των μαθημάτων προλόγως άτυχημάτων, διατροφής κ.τ.λ.

— Ο μαγνητικός πίνακας, χρησιμοποιείται για τον ίδιο σκοπό που χρησιμοποιείται ο πίνακας ανακοινώσεων.

Ο μαγνητικός πίνακας είναι κατασκευασμένος από ελαφρύ μέταλλο και το έποπτικό υλικό το οποίο παρουσιάζεται επ' αυτού συγκρατείται στη θέση του με την βοήθεια μικρών μαγνητών.

Τα πλεονεκτήματα αυτού του πίνακα είναι ότι συνήθως είναι κινητός, μεταφέρεται εύκολα από τον ένα χώρο στον άλλο και το έποπτικό υλικό τοποθετείται και απομακρύνεται εύκολα από αυτόν.

4. Γραφικά βοηθήματα.

Βασικώς τα γραφικά βοηθήματα, εν αντιθέσει με τα άλλα έποπτικά μέσα διδασκαλίας, είναι συμβολικά και χρειάζονται λεπτομερή επεξήγηση όταν χρησιμοποιούνται. Απαιτούν έξοικείωση στην ανάγνωση και την κατανόησή τους. Αποτελούν απεικονίσεις συμπυκνωμένων στοιχείων, κυρίως αριθμητικών, μεγάλου μεγέθους και γίνονται σύμφωνα με την τεχνική της στατιστικής αλλά και σύμφωνα με την έφευρετικότητα του συντάξαντος το διάγραμμα, την γραφική απεικόνιση κ.τ.λ.

Στην κατηγορία των γραφικών βοηθημάτων που χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση υπάγονται: γραφικές παραστάσεις στατιστικών, διαγράμματα στατιστικά ή ιατρικά, χάρτες κ.τ.λ.

Τα γραφικά βοηθήματα απαιτούν στην κατασκευή τους μόηση και ειδικές γνώσεις εκ μέρους της Διδασκούσης.

5. Φυλλάδια και αφίσσες (Posters).

Τα φυλλάδια και οι αφίσσες συγκαταλέγονται μεταξύ των πλέον αξιολόγων διδακτικών μέσων. Διατίθενται σε χαμηλές τιμές ή έντελως δωρεάν, συνήθως σε μεγάλες ποσότητες και αναφέρονται σε πολλά θέματα που η Διδάσκουσα έχει την ευκαιρία να διδάξει.

Τα φυλλάδια μπορεί να δοθούν στις σπουδάστριες πριν αρχίσει το μάθημα και να επεξηγηθούν, με σκοπό να εγείρουν το ενδιαφέρον των σπουδαστριών και να τις προετοιμάσουν για τη συζήτηση επί του θέματος που θα διδασχθούν.

Κυρίως όμως τα φυλλάδια δίδονται στις σπουδάστριες μετά το πέρας της παραδόσεως για να χρησιμεύσουν σαν βοήθημα μνήμης και σαν συμπλήρωμα πληροφοριών και γνώσεων σχετικών με το θέμα που έδιδάχθησαν.

Οι αφίσσες είναι σχεδιασμένες για να τονίσουν και να θυμίσουν μια απλή αρχή Υγιεινής και να εγείρουν το ενδιαφέρον μάλλον, παρά να δώσουν έκτεταμένες λεπτομέρειες.

Υπάρχει ειδική τεχνική ως προς την σύνθεση, τοποθέτηση και γενικότερη χρήση των άφισσών.

6. Προγραμματισμένη εκπαίδευση με τη χρήση διδακτικής μηχανής.

Κατά την προγραμματισμένη εκπαίδευση ή σπουδαστρια μελετά ένα θέμα μέσω μιας διδακτικής συσκευής ή ενός ειδικού βιβλίου ή φυλλάδιου. Η ύλη την οποία πρέπει να μάθει λέγεται «πρόγραμμα» και είναι διατεταγμένη σε σειρές αποτελούμενες από μικρά τμήματα πληροφοριών με λογική συνέχεια δηλ. από τις απλούστερες προς τις πλέον σύνθετες. Κάθε ένα από τα τμήματα αυτά πληροφοριών που πρέπει να μελετηθεί παρουσιάζεται στην σπουδαστρια μέσα σ' ένα πλαίσιο και ακολουθείται από μία ερώτηση, στην οποία πρέπει να δοθεί απάντηση.

Η διδακτική συσκευή ή το ειδικό βιβλίο ή φυλλάδιο διαμορφώνεται έτσι ώστε η σπουδαστρια να μπορεί να βλέπει και να μελετά μόνον ένα πλαίσιο σε μια ωρισμένη στιγμή. Αφού η σπουδαστρια γράφει την απάντησή της στην κατάλληλη θέση κατευθύνεται στην σωστή απάντηση. Εάν η απάντηση δεν είναι σωστή επαναλαμβάνει την μελέτη της ύλης του ίδιου πλαισίου ή ανατρέχει στην ύλη προηγούμενου πλαισίου για να βοηθηθεί να δώσει την σωστή απάντηση. Όταν δώσει την σωστή απάντηση, προχωρεί στην μελέτη της ύλης του επόμενου πλαισίου. Έτσι η σπουδαστρια εργάζεται μέσα στο έλον πρόγραμμα κατ' αυτόν τον τρόπο και με την ταχύτητα που της επιτρέπουν οι ικανότητές της.

Το πρόγραμμα είναι τόσο ετοιμοδομητικό, ώστε η σπουδαστρια συνήθως είναι ικανή να δώσει την σωστή απάντηση και είναι άμεσα και συνεχώς ενήμερη για την πρόοδό της.

Το έλο πρόγραμμα βασίζεται στην άρχή της διδακτικής «παρουσιάζεται κάθε διδασκαλία υπό τύπον προβλήματος προς επίλυση» που έχει σαν συνέχεια την ενεργό συμμετοχή υποχρεωτικά της σπουδαστριάς.

Το σύστημα απαιτεί ρύθμιση του έλου προγράμματος σε πλαίσια ατομικής διδασκαλίας, προσαρμοσμένης απόλυτα στις δυνατότητες της σπουδαστριάς. Ακόμη απαιτεί ειδικά εργαστήρια, βιβλία, λοιπό υλικό και διδακτικό προσωπικό ανάλογα εκπαιδευμένο.

Παραλλαγές και απλοποιήσεις της μεθόδου αυτής μπορούν να μελετηθούν προς εφαρμογήν στην Νοσηλευτική Εκπαίδευση.

7. Εικόνες προβαλλόμενες και μή.

Ο άνθρωπος από την εποχή που σκάλιζε σύμβολα επάνω στους βράχους και εσχεδιάζε επάνω στην άμμο, μέχρι σήμερα, απέδειξε ότι, η εικονογράφηση είναι απαραίτητο μέσον στην έκφραση ιδεών και στη μετάδοση πληροφοριών.

Οι εικόνες μάς λένουν μία ιστορία τόσο καλά και μερικές φορές πολύ καλύτερα από ό,τι οι λέξεις.

Οι εικόνες που χρησιμοποιούνται για εκπαιδευτικούς σκοπούς μπορούν να ταξινομηθούν στις εξής κατηγορίες:

- 1) Στις σταθερές εικόνες.
- 2) Στις κινούμενες εικόνες.

Οι σταθερές εικόνες διακρίνονται:

- α) Σε επίπεδες εικόνες, όπως είναι οι διάφορες φωτογραφίες, εικόνες ζωγραφικής, σκίτσα.
- β) Σε διάφορες εικόνες υπό μορφήν διαφανειών (απλές ή σε σειρά) οι οποίες μπορούν να προβληθούν με ειδικό προβολέα (Διασκοπικός προβολέας).

Οἱ ἐπίπεδες εἰκόνες ἀποτελοῦν διδακτικά μέσα, διότι ἐπιτρέπουν λεπτομερειακὴ ἀνάλυση καὶ συνεχὴ μελέτη καὶ παρατήρηση. Μὲ τὴν χρῆση μιᾶς εἰκόνας ἐπιτυγχάνεται ἡ κατανόηση μιᾶς ἰδέας, γεγονότος, ἀντικειμένων, συναισθημάτων κ.τ.λ. Οἱ εἰκόνες δημιουργοῦν ζωηρὲς καὶ ἐντονας ἐντυπώσεις.

Οἱ πηγὲς ἀπὸ τίς ὁποῖες μπορούμε νὰ προμηθευτοῦμε ἐπίπεδες εἰκόνες γιὰ ἐκπαιδευτικούς σκοποὺς καὶ χωρὶς μεγάλο κόστος εἶναι:

Διάφορα περιοδικά, ἐπαγγελματικά καὶ μὴ, βιβλία, διάφορες Βιομηχανίες (φαρμακοβιομηχανίες, Βιομηχανίες τροφίμων), διάφορα Ὑγειονομικά Ἰδρύματα, Βιβλιοθήκες, Μουσεῖα καὶ ἀπὸ ἐπαγγελματίες φωτογράφους.

Οἱ Διδάσκουσες καὶ οἱ σπουδάζουσες ποὺ εἶναι ταλαντούχοι φωτογράφοι ἢ ἔχουν ταλέντο ζωγραφικῆς μπορούν νὰ συμβάλουν στὴν δημιουργία εἰκόνων γιὰ διδακτικούς σκοποὺς.

Ἡ ἐπιλογή τῶν εἰκόνων ποὺ θὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ τὴν διδασκαλίαν ἐνὸς θέματος, θὰ πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ τὴν Διδάσκουσα μὲ τὰ γνωστὰ κριτήρια ἐπιλογῆς τῶν ἐποπτικῶν μέσων.

Οἱ ἐπίπεδες εἰκόνες μπορούν νὰ προβληθοῦν μὲ εἰδικὸ προβολέα, τὸ ἐπιδιασκόπιον (ἐπισκοπικὸς προβολέας), σὲ ὀθόνη καὶ σὲ μεγέθυνση, ὥστε νὰ γίνωνται ὁρατὲς ἀπὸ ἀπόσταση.

Τὶς εἰκόνες ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν διαφανειῶν (SLIDES) μπορούμε νὰ τίς κατασκευάσουμε ἀπὸ τίς σταθερὲς εἰκόνες (συνήθεις φωτογραφίες), καὶ νὰ τίς προβάλλουμε.

Νεώτερος τύπος προβολέως διαφανειῶν εἶναι ὁ λεγόμενος «ἀνακλαστικὸς προβολέας» (OVERHEAD - PROJECTOR) μὲ ποικίλες ἐφαρμογὰς στὴν ἐκπαίδευση.

Ὁ ἀνακλαστικὸς προβολέας ἔχει τὸ πλεονέκτημα τοῦ μαυροπίνακα καὶ δὲν ἔχει τὸ μεγάλο μειονέκτημα αὐτοῦ νὰ εἶναι ἐστραμμένη ἡ Διδάσκουσα πρὸς τὸν πίνακα ὅταν τὸν χρησιμοποιεῖ. Ὁ προβολέας αὐτὸς μπορεῖ ἀκόμη νὰ χρησιμοποιηθεῖ σὲ ἓνα καλὰ φωτισμένο δωμάτιο.

Ἀπλὲς διαφάνειες μπορούν νὰ κατασκευασθοῦν εὐκόλα καὶ χωρὶς μεγάλη δαπάνη. Π.χ. Ἐπάνω σ' ἓνα φύλλο διαφανές (ζελατίνα) μπορεῖ νὰ γραφεῖ ὅ,τι δῆποτε μὲ εἰδικὸ μολύδι ποὺ γράφουν στὰ τζάμια π.χ. ἡ περίληψη τοῦ μαθήματος, πορίσματα ὁμαδικῆς συζητήσεως, ἓνα διάγραμμα, ἓνας στατιστικὸς πίνακας, μιὰ εἰκόνα κ.τ.λ. καὶ νὰ προβληθοῦν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀναλόγου θέματος.

Μειονεκτήματα τῶν διαφανειῶν αὐτῶν θεωροῦμε τὸ ὅτι δὲν μπορούν νὰ ἀποδοθοῦν ἐγχρωμὲς εἰκόνες ἢ σημεῖα μὲ χρώματα στὴ ζελατίνα καὶ ἀκόμη ὅτι τὸ κείμενο ἢ τὸ σχέδιο ποὺ χαράσσεται στὴ ζελατίνα πρέπει νὰ εἶναι διαστάσεων περίπου μισῆς σελίδας γιὰ συνήθεις προβολεῖς.

8. Ραδιόφωνον — Μαγνητόφωνον.

Τὸ ραδιόφωνο καὶ τὸ μαγνητόφωνο εἶναι ἐπινοήσεις ποὺ ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ φέρουν στὴν αἴθουσα διδασκαλίας ὅλα τὰ εἶδη τοῦ ἤχου καὶ τίς ποικίλες αὐτοῦ.

Τὸ ραδιόφωνο μπορεῖ νὰ μεγεθύνῃ τὸ διάστημα καὶ νὰ δημιουργήσῃ στὸν ἀκροατὴ τὴν ψευδαίσθηση ὅτι εἶναι παρὼν σὲ ἓνα γεγονός τὴν ὥρα ποὺ πραγματικὰ συμβαίνει.

Τὸ ραδιόφωνο ἔχει περιορισμένην χρῆσιν στὶς Σχολὰς Ἀδελφῶν λόγῳ ἐλλείψεως σχετικῶν προγραμμάτων καὶ ἄλλων τεχνικῶν δυσκολιῶν.

Τὸ ραδιόφωνο βοηθᾷ στὴν γενικὴ κοινωνικὴ ἐνημέρωση τῶν σπουδαστριῶν. Οἱ παράπλευρες αὐτὲς γνώσεις βοηθοῦν τίς σπουδάζουσες νὰ ἀναπτύξουν μιὰ ὁλοκλη-

γνωρίζει ότι θα έχει ή ταινία γι' αυτήν και θεδαίως από την διανοητική της ικανότητα, την εκπαίδευση και τις προηγούμενες γνώσεις της.

10. Τηλεόραση.

Η τηλεόραση είναι: τὸ πλέον περίπλοκον, ἀπ' ὅλα τὰ ἐποπτικά μέσα ποὺ χρησιμοποιούνται στήν εκπαίδευση.

Η τηλεόραση χρησιμοποιεῖ τὸ ἀνοικτὸ κύκλωμα ἐκπομπῶν καὶ τὸ κλειστὸ κύκλωμα ἐκπομπῶν. Ὁ τύπος τοῦ προγράμματος ποὺ παρακολουθοῦμε στὸ σπίτι, ἀνήκει στὸ ἀνοικτὸ κύκλωμα, ἐνῶ τὸ κλειστὸ κύκλωμα χρησιμοποιεῖται γιὰ περιορισμένο ἀκροατήριον.

Υπάρχουν δύο εἴδη ἐκπομπῶν:

- 1) Ἡ «ζωντανή» Ἐκπομπή τῶν γεγονότων στήν στιγμή ποὺ συμβαίνουν καὶ
- 2) Ἡ μαγνητοσκοπημένη ἐκπομπή.

Ἡ ἀξία τῆς εκπαιδευτικῆς τηλεοράσεως ἔχει γίνει παραδεκτὴ κατόπιν ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, ἀλλὰ ἐν τούτοις, ὑπάρχουν ἀκόμη πολλὰ κενὰ μεταξὺ τῶν ὑπαρχουσῶν θεωρητικῶν γνώσεων καὶ τῆς πρακτικῆς χρήσεως τῆς τηλεοράσεως στήν αἴθουσα διδασκαλίας.

Υπάρχουν θεδαίως πολλές ἐνδείξεις, ὡς πρὸς τὸν ρόλο ποὺ διαδραματίζει ἡ τηλεόραση σὰν διδακτικὸ μέσον:

- Κατ' ἀρχὴν ἀλλάζει ἡ θέση τῆς Διδασκούς τῆς στήν εκπαιδευτικὴ διαδικασία. Ἐπιωφελῆς χρήση τῆς τηλεοράσεως στήν εκπαίδευση κάθε ἐπιπέδου, ἀπαιτεῖ προσαρμογὴ τῆς Διδασκούς στὸν νέο της ρόλο σὰν Διδάσκουσα, σὲ σχέση μὲ τὸ νέο αὐτὸ διδακτικὸ μέσο, καὶ τὴν ὀργάνωση τοῦ πρὸς διδασκαλίαν θέματος.
- Ἡ Διδάσκουσα κάνει καλύτερη χρήση τοῦ χρόνου ποὺ τῆς δίδεται κατὰ τὴν ἐργασία της, διότι μπορεῖ νὰ ἀφιερῶσει περισσότερον χρόνο γιὰ ἀτομικὴ συζήτηση μὲ σπουδάστριες, ἴσως καὶ γιὰ καλύτερη προετοιμασία τῆς ἐργασίας της.
- Προϋποθέτει καλὴ ὀργάνωση τοῦ πρὸς διδασκαλίαν θέματος, συνεπεία τῆς συνεχοῦς ἀξιολογήσεως τοῦ προγράμματος ἐκπαιδεύσεως, τῶν μεθόδων διδασκαλίας καὶ τῶν χρησιμοποιουμένων ἐποπτικῶν μέσων.
- Μπορεῖ νὰ διδάξει σὲ μεγάλον ἀριθμὸ σπουδαστριῶν τὸν αὐτὸν χρόνον γενικὰ νοσηλευτικὰ θέματα καὶ νὰ ἀφιερῶσει περισσότερον χρόνο στὰ ἐιδικὰ καὶ περίπλοκα θέματα.
- Ἡ τηλεόραση μεταφέρει ἅμεσα γεγονότα στήν αἴθουσα διδασκαλίας χωρὶς νὰ ἀλλάξουν τὰ ἴδια τὰ γεγονότα. Π.χ. Μία ἐκπομπή μὲ θέμα μιὰ χειρουργικὴ ἐπέμβαση, ἀπὸ ἓνα μεγάλο Νοσοκομεῖον, μπορεῖ νὰ παρακολουθηθεῖ ἀπὸ φοιτητὰς τῆς Ἰατρικῆς καὶ σπουδάστριες Ἀδελφές.
- Μαγνητοσκοπημένη ἐκπομπή, δίνει τὴ δυνατότητα στὴ Διδάσκουσα νὰ χρησιμοποιήσει ζωντανὴ ἐκπομπή σὰν ταινία, ὥστε νὰ ἐξασφαλίσαι ἀμφίδρομη ἐπικοινωνία μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν σπουδαστριῶν στὰ πλαίσια, ταυτοχρόνου μὲ τὴν ἐκπομπή συζητήσεως μὲ τὶς σπουδάστριες.

Βεδαίως ἐκ μέρους τῆς Διδασκούς ἀπαιτοῦνται ἐπιδεξιότητες, γνώσεις καὶ χρόνος γιὰ τὴν προετοιμασία εκπαιδευτικῆς ἐκπομπῆς.

Δυστυχῶς ἡ τηλεόραση δὲν χρησιμοποιεῖται εὐρέως στὴ νοσηλευτικὴ εκπαίδευση, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ Σχολές εἶναι μικρές σὲ ἀριθμὸ σπουδαστριῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ κόστος ἐγκαταστάσεως ἐνὸς κλειστοῦ κυκλώματος τηλεοράσεως εἶναι μεγάλο.

Ἡ περισσότερον συχνὴ χρήση τῆς τηλεοράσεως —στὶς χώρες ὅπου χρησιμο-

ποιείται στην νοσηλευτική εκπαίδευση— είναι για εκπομπές με θέματα επιδείξεων διαφόρων νοσηλειών.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τὰ διδακτικά - έποπτικά μέσα, αν και καταλαμβάνουν σήμερα όλο και μεγαλύτερη θέση στη σύγχρονη εκπαίδευση, δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την Διδάσκουσα, αλλά μπορούν, όταν χρησιμοποιούνται σωστά να αποτελέσουν πολύτιμα όργανα για μια επιτυχεστέρα διδασκαλία και λειωφόρους που οδηγούν σε αποτελεσματικώτερη και συντομώτερη μάθηση, με μεγαλύτερη έμπέδωση των γνώσεων.

Όσάκις πρόκειται να χρησιμοποιήσουμε τους πολύτιμους αυτούς βοηθούς στην καθημερινή μας δουλειά ως θυμόμαστε αυτό που αναφέρει ο EDGAR DALE στο βιβλίο του «Όπτικοακουστικά μέθοδοι Διδασκαλίας» ότι δηλαδή: «Τὰ έποπτικά μέσα πρέπει να αντιμετωπίζονται σε συνάρτηση με το πρόγραμμα διδασκαλίας στην όλότητα του και με την διαδικασία της μαθήσεως στο σύνολότης.

Μέχρις ότου αντιληφθείς αυτή τη σχέση, δεν μπορείς να έλπίσεις σε έξυπνη και έποικοδομητική χρήση των νέων τεχνικών μεθόδων, οι όποιες προσφέρουν τόσα πολλά στην καθημερινή σου δουλειά, σαν Δασκάλου».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Brown A.F. (1960): Philadelphia D London «Curriculum Development»
2. Heidgerken L.E. (1965): Philadelphia D Montreal «Teaching and Learning in Schools of Nursing.
3. Pohl M.L. (1973): W.M.C. Brown Company Publishers «The Teaching function of the nursing practitioner»
4. Κιτσινά Ι.Α. (1974): 'Αθήναι «Κινηματογράφος και Νεότης»
5. Τσιριμπά Α.Α. (1969): 'Αθήναι «Γενική Διδακτική»
6. Ρούσσου Χ.Ν. (1967): 'Αθήναι «Μεθοδολογία της Ύγεινολογικής Διαπαιδαγωγήσεως»
7. Palau Y.G. (1969): 'Αθήναι «Τὰ Διδακτικά μέσα»
8. «Διηλέξεις επί όπτικοακουστικών διδακτικών μέσων» (1970) 'Αθήναι. Είς "Ίδρυμα Εύγενίδου.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

1. «Nursing Times» Σεπτέμβριος 1976.
2. Nursing Times» Ίανουάριος 1977.

ρωμένη κοινωνική προσωπικότητα, πού βοηθά στην καλύτερη κατανόηση του λειτουργήματος πού εξασκούν και να καλλιεργήσουν την ικανότητα να ακούουν και να αξιολογούν ό,τι ακούουν εξασφαλίζοντας συγχρόνως πηγές νέων γνώσεων.

Ειδικότερα τὸ μαγνητόφωνο μπορεί νὰ χρησιμοποιηθεῖ στὴν Νοσηλευτικὴ ἐκπαίδευση γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν κάτωθι σκοπῶν:

- Νὰ μαγνητοφωνήσῃ συζήτηση τῶν σπουδαστριῶν ἐπὶ ἐνὸς θέματος, τὸ ὁποῖον μποροῦν νὰ ἀκούσουν καὶ πάλιν, ἀξιολογώντας τί εἶπε ἡ κάθε μιὰ, τὸν τόνο τῆς φωνῆς, τὸ ἐνδιαφέρον κ.τ.λ.
- Νὰ μαγνητοφωνήσῃ π.χ. πρωϊνὴ λογοδοσία, ὥστε τὸ Νοσηλευτικὸ Προσωπικὸ τὸ ὁποῖον ἀναλαμβάνει ὑπηρεσίαν σὲ διαφορετικὰς ὥρες, νὰ ἀκούσῃ τὴν μαγνητοφωνημένη πρωϊνὴ λογοδοσία, ἐξασφαλίζοντας ἔτσι συνέχεια ἐπικοινωνίας μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν σπουδαστριῶν.
- Νὰ μαγνητοφωνήσῃ μαθήματα διδασκόμενα ἀπὸ τακτικούς Καθηγητάς τῆς Σχολῆς ἢ διαλέξεις ἀπὸ ἄλλους ὁμιλητάς, ἔτσι ὥστε ἄτομα πού δὲν παρηκολούθησαν τὸ μάθημα ἢ τὴν διάλεξη νὰ μποροῦν νὰ ἀκούσουν τὰ ἴδια θέματα ἀκριδῶς ὅπως ἐδόθησαν.

9. Κινηματογραφικὲς ταινίες.

Οἱ κινηματογραφικὲς ταινίες πλησιάζουν σὲ ὁμοιώματα τίς εἰκόνας τῆς πραγματικῆς ζωῆς καὶ ἀποτελοῦν θαυμάσιον διδακτικὸν μέσον.

Ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ὅσον ἀφορᾷ τὴ χρήση κινηματογραφικῶν ταινιῶν σὰν διδακτικῶν μέσων ἀπέδειξε ὅτι:

- Οἱ κινηματογραφικὲς ταινίες μποροῦν νὰ ἀποτελέσουν πηγὲς πληροφοριῶν καὶ νὰ προσφέρουν γνώσεις οἱ ὁποῖες κεντρίζονται τὸ ἐνδιαφέρον καὶ δημιουργοῦν κίνητρα στίς σπουδάστριες γιὰ περισσότερη μελέτη καὶ μάθηση.
- Οἱ κινηματογραφικὲς ταινίες μποροῦν νὰ προσθέσουν νοσηλευτικὰς γνώσεις θεωρίας καὶ τεχνικῆς καὶ νὰ ἐνισχύσουν τὴν προσπάθεια ἀναπτύξεως νοσηλευτικῶν ἐπιδεξιότητων.
Π.χ. Οἱ σπουδάστριες, μποροῦν νὰ ὠφεληθοῦν παρακολουθώντας τὴν προβολὴ μιᾶς ταινίας, ἰδιαιτέρως ὅταν ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρακολουθήσουν τὴν ταινίαν κατ' ἐπανάληψιν.
- Οἱ κινηματογραφικὲς ταινίες μποροῦν νὰ συμβάλλουν περισσότερο ἀποτελεσματικὰ στὴ μάθηση ὅταν γίνεται ἐκ μέρους τῆς Διδασκούςσης φροντισμένη ἐπιλογή καὶ προετοιμασία γιὰ τὴν χρησιμοποίησιν μιᾶς ταινίας.
- Οἱ κινηματογραφικὲς ταινίες προαγάγουν τὴν ολοκληρωμένη μάθηση μὲ τὴν ἐννοίαν ὅτι, πληροφορίας καὶ γνώσεις τίς ὁποῖες ἔχουν ἀποκτήσει οἱ σπουδάστριες ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν πολλῶν μαθημάτων, μποροῦν νὰ παρουσιασθοῦν συγκεντρωμέναι σὲ μιὰ ταινίαν, π.χ. ἡ παρακολούθησις μιᾶς ταινίας μὲ τίτλον «ἡ φροντίδα τοῦ διαβητικοῦ ἀσθενοῦς» προσφέρει στίς σπουδάστριες συγκεντρωμέναις γνώσεις τίς ὁποῖες ἔχουν ἀποκτήσει ἀπὸ διάφορα μαθήματα καὶ τίς ἐνσωματώνει στὴ νοσηλευτικὴ φροντίδα τοῦ ἀσθενοῦς.
- Οἱ κινηματογραφικὲς ταινίες εἶναι δυνατόν νὰ ἐπηρεάσουν τὸ ἐνδιαφέρον, τὴν στάσιν καὶ ἐν γένει τὴν συμπεριφορὰν τῶν σπουδαστριῶν, διὰ μέσου τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ὑποβολῆς καὶ τῆς ταυτοποιήσεως πρὸς τὰ πρόσωπα τῆς ταινίας ὅταν θεαίως εἶναι εἰδικὰ διαλεγμέναι γι' αὐτὸν τὸν σκοπόν.
- Τέλος ἡ ἐκπαιδευτικὴ ὠφελιμότης μιᾶς ταινίας ἐξαρτᾶται κατὰ πολὺ ἀπὸ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς προσωπικότητος καθὲς σπουδαστρίας, δηλ. τὴν δυνατότητα πού ἔχει νὰ δεχθεῖ μιὰ γνώμην, ἀπὸ τὸν θαθμὸ χρησιμότητος πού ἀνα-